

Jarosław Koral

"Zjawisko bezdomności w
wybranych krajach Unii Europejskiej
= The Phenomenon of homelessness
in selected European Union
countries", Beata Szluz, Rzeszów 2014
: [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 36/2, 240-242

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

tyce przygotowania do małżeństwa i życia w rodzinie zaproponowanego przez Komisję Episkopatu Włoskiego do Spraw Rodziny i Życia.

W ósmym rozdziale publikacji tematyka skupia się wokół macierzyństwa. Autorzy opisują proces stawiania się i bycia dojrzałą matką, a także podejmują temat relacji pomiędzy matką i córką. Macierzyństwo widziane tutaj jako „dar z siebie” (s. 389) oraz „droga ku wolności” (s. 393).

Ojcostwo to tematyka i zarazem tytuł dziewiątego rozdziału. Interesująca jest propozycja „dziesięciu przykazań dojrzałego ojcostwa” (s. 401), które zdaniem autorów jest „szczytem karier męskich” (s. 425). Pokazany jest tutaj m.in. współczesny obraz ojca i męskości, a także skutki ojcowskiej nieobecności.

Obszerny dziesiąty rozdział publikacji poświęcony jest tematyce wychowywania dzieci. Dokonano tutaj analizy procesu rozwoju i kształtowania emocji u dzieci, a także analizy dotyczącej wychowania chłopców. Autorzy przedstawiają postać św. Jana Bosko jako wychowawcę chłopców, jak również opisują pedagogikę „mądrej miłości” (s. 479) Janusza Korczaka. Niezwykle interesująco zostaje w tej części przedstawiony sposób, w jaki „nie należy kochać dzieci” (s. 487). Zwrócona jest także uwaga na to, iż w procesie wychowania trzeba pamiętać o wpływie dzieciństwa na tworzenie się obrazu Boga u dzieci. W tym rozdziale podjęta jest też tematyka wychowania do życia w rodzinie.

Ostatni, jedenasty rozdział publikacji to *Zagadnienia szczegółowe*. Tutaj autorzy analizują fenomen singli oraz homoseksualizmu. Ciekawa jest analiza współczesnego lęku przed odpowiedzialnością. W tej części zamieszczony jest List Pastorski o Małżeństwie i Rodzinie Episkopatu Polski. Podjęta zostaje także próba refleksji na temat ideologii *gender*.

Recenzowana publikacja nabiera szczególnej wartości w obliczu wspomnianego już wyżej tegorocznego synodu biskupów dotyczącego rodziny. Stanowi ona doskonałą pozycję zachęcającą do dalszej refleksji oraz pracy duszpasterskiej ukierunkowanej na przygotowanie młodych do dojrzałego przeżywania miłości i małżeństwa, „pomagania małżonkom przeżywającym kryzys, rodzicom wychowującym dzieci, a także osobom rozwiedzionym i żyjącym w związkach niesakramentalnych oraz osobom samotnym zmagającym się w poszukiwaniu tego kształtu miłości, do którego powołuje ich Pan Bóg wbrew wszelkim ich ograniczeniom i ludzkim słabościom” (s. 10).

Książkę wyróżnia nie tylko podejście chrześcijańskie do tematyki miłości, małżeństwa i rodziny, ale także jego integracja z podejściem filozoficznym, psychologicznym i pedagogicznym, co pozwala na szerokie spojrzenie i głębszą refleksję nad podejmowanymi zagadnieniami. Obok walorów treściowych, to właśnie bogactwo ujęcia prezentowanych zagadnień stanowi niezwykle mocną stronę prezentowanej publikacji.

Ks. Piotr Tymosiewicz
(UPS, Rzym)

Beata Szluz, *Zjawisko bezdomności w wybranych krajach Unii Europejskiej. The Phenomenon of homelessness in selected European Union countries*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2014, ss. 283.

Zagadnienie bezdomności pojawia się w różnych społeczeństwach bez względu na stopień rozwoju gospodarczego czy na ustrój. Generowania tego problemu nie można przypisać jakiejś społeczności czy sprowadzić go do akceptacji lub odrzucenia określonego systemu wartości. Trudno też powiązać ten problem z konkretną grupą społeczną, z posiadaniem wykształceniem lub jego brakiem. Jednocześnie, trudność sprawia nie tylko określenie rozmiarów skali zjawiska bezdomności, lecz również właściwe zdefiniowanie, kim jest osoba bezdomna. Doświadczenie bezdomności jest przejawem najbardziej jaskrawego i wyraźnego wykluczenia społecznego. Zauważenie osoby pozbawionej tego podstawowego dobra i warunku godziwej egzystencji, jakim jest „dach nad głową”, pobudzić powinno do refleksji, ale i do działania. Podstawą działania na rzecz pomocy ludziom bezdomnym powinno być przekonanie o niezbywalnej godności człowieka. Zgodnie bowiem z zasadniczymi tezami antropologii chrześcijańskiej, a także wszelkiej rzetelnej i uczciwej koncepcji człowieka, wszy-

scy ludzie – w tym także osoby słabe, dotknięte patologiami, głęboko poranione i nieszczęśliwe – obdarzeni są przyrodzoną i niezbywalną godnością osobową. Bezdomność na wiele sposobów odciska piętno na codziennym życiu tej części społeczeństwa, która nie jest tym problemem dotknięta. Jak każda kwestia społeczna zmusza też do stawiania pytań o przyczyny i skutki. Analizy tego problemu w wielu wypadkach owocują nowymi publikacjami o charakterze naukowym, bądź popularno-naukowym. W tym kontekście należy także odnotować recenzowaną publikację Pani B. Szluz pt. *Zjawisko bezdomności w wybranych krajach Unii Europejskiej. The Phenomenon of homelessness in selected European Union countries*.

Głównym przedmiotem zainteresowania omawianej publikacji jest próba przedstawienia zjawiska bezdomności w wybranych krajach Unii Europejskiej. Należy podkreślić, że recenzowana pozycja podejmuje problematykę nader aktualną, znaczącej rangi i jakościowo ważną z punktu widzenia funkcjonowania poszczególnych jednostek, grup i społeczności. Jest to z pewnością zagadnienie, wobec którego nie można dzisiaj przejść obojętnie. Dlatego w tym miejscu należy pogratulować Autorce wyboru tematyki i jej realizacji. Publikacja składa się z 24 rozdziałów, w których zarysowano pojęcie i europejską klasyfikację rodzajów bezdomności (rozdział I), ukazano monitorowanie tego zjawiska (rozdział II) oraz strategię, podejścia, metody przeciwdziałania problemowi na poziomie UE (rozdział III). W kolejnych rozdziałach Autorka zaprezentowała bardzo dogłębne analizy tego zjawiska w wybranych krajach, takich jak: Austria, Belgia, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Łotwa, Niemcy, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania oraz Włochy. Omawiając zjawisko bezdomności w wybranych krajach UE, B. Szluz zastosowała jednolity schemat: specyfika bezdomności, jej skala oraz przeciwdziałanie, co sprawiło, że recenzowaną pozycję czyta się z przyjemnością i zrozumieniem. Autorka w sposób bardzo rzetelny przedstawia zagadnienie bezdomności w krajach UE, korzystając z opracowań zagranicznych, danych statystycznych, raportów, strategii i sprawozdań rządowych, jak i pozarządowych. Wykorzystanie literatury zagranicznej, na której głównie opiera się recenzowana publikacja, w sposób zasadniczy podnosi jej walor naukowy. Zakończenie pracy przedstawia najważniejsze wnioski i odpowiedzi na pytania analizowanej problematyki. Zostało napisane z zamysłem uwypuklenia i dokonania wielorakich porównań wykorzystania programów i metod przeciwdziałania zjawisku bezdomności w krajach stanowiących Unię Europejską. Bardzo trafnym pomysłem Autorki jest zamieszczenie po bibliografii spisu wybranych organizacji pozarządowych podejmujących działania na rzecz osób bezdomnych w UE.

Bezdomność jest nadal w wielu krajach europejskich problemem bardzo istotnym, który powiązany jest z wykluczeniem społecznym, bezrobociem, postępującym ubóstwem oraz degradacją osoby ludzkiej. Pani Beata Szluz stwierdza, że „Wśród ważnych celów poszczególnych państw UE ukierunkowanych na przeciwdziałanie bezdomności należy zatem wymienić: integrację społeczną, zwalczanie ubóstwa, inwestowanie w pomoc społeczną, monitorowanie zjawiska, działania w ramach zaleceń sformułowanych dla poszczególnych krajów, wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego, spójne i rzetelne gromadzenie danych i przygotowywanie raportów, konsultowanie inicjatyw z zainteresowanymi podmiotami, mające na celu tworzenie wspólnych planów przeciwdziałania zjawisku bezdomności w ramach strategii Europa 2020” (s. 255).

Ograniczanie bezdomności jest priorytetem polityki przeciwko ubóstwu prowadzonej przez UE, oraz pakietem inwestycji społecznych. Coraz więcej uwagi temu zagadnieniu poświęca się także w ramach europejskiego semestru, koordynującego polityki gospodarcze oraz narodowe programy reform w państwach członkowskich. W niniejszej recenzji trudno silić się o ukazanie pełnej treści omawianej pozycji. Musi wystarczyć ogólne zapewnienie o wysokiej wartości poznawczej i naukowej prezentowanych w niej analiz, wniosków i tez. Autor recenzji nie zgłasza uwag co do przedstawionych przez Autorkę wniosków, spostrzeżeń czy tez. Na podkreślenie zasługuje wysoki walor treściowy recenzowanej publikacji. Stanowi ona interesujący i twórczy krok w kierunku problematyki ważnej z punktu widzenia polityki społecznej, socjologii oraz pedagogiki. Publikacja jest interesująca, metoda w niej użyta poprawna, wywody logiczne, a wnioski wyprowadzane z analiz poprawne. Stać się ona może cennym źródłem wiedzy i doświadczeń w zakresie oceny współczesnych kwestii społecznych, jak również inspiracją do działań mających na celu zintensyfikowanie pomocy dla lu-

dzi bezdomnych przez instytucje państwowe, jak i organizacje pozarządowe. Prezentowana publikacja, obok walorów poznawczych, wnosi istotny wkład do toczącej się dyskusji nad kwestią skali, zasięgu i form niesienia pomocy osobom bezdomnym w UE. Wynikająca z niej refleksja w kontekście skali zjawiska w Europie, uzasadnia potrzebę podejmowania dalszych badań i analiz. Recenzowana publikacja przeznaczona jest dla szerokiego kręgu odbiorców. Powinna zainteresować specjalistów (teoretyków i praktyków) z socjologii, polityki społecznej, z pracy socjalnej, ekonomii, a przede wszystkim studentów i tych wszystkich, którzy interesują się zagadnieniem niesienia pomocy ludziom bezdomnym.

Ks. prof. dr hab. Jarosław Koral SDB

Janusz Nowiński, *Ląd*, Wydawnictwo Tamkapress, Warszawa 2013, ss. 98.

Opracowania poświęcone zespołom klasztornym najczęściej koncentrują się jedynie na analizie ich historii, kształtowaniu się bryły architektonicznej czy elementach stanowiących wystrój wnętrza. Książka *Ląd*, autorstwa Janusza Nowińskiego, obok zagadnień wyżej wymienionych, pokazuje również piękno zabytku, uznanego w 2009 r. za Pomnik Historii. Nastrojowe i perfekcyjnie opracowane zdjęcia wprowadzają w klimat średniowiecznego opactwa. Towarzyszący ilustracjom tekst uzupełnia informację wizualną i oprowadza po całym klasztorze, wskazując najciekawsze obiekty. Staranność szaty graficznej, autorstwa Sławomira Krajewskiego, zaskakuje czytelnika książek naukowych i pogłębia doznania estetyczne. Wiadomości historyczne, a także dotyczące sztuki, w tej książce-albumie poprzedzone są szeregiem zdjęć pokazujących zabytek i otaczającą go zmieniającą się wraz z różnymi porami roku przyrodą.

Umieszczona na początku książki ilustracja ukazująca aksjonometryczne ujęcie zabudowań klasztoru i kościoła w Łądzie pozwala uzmysłowić sobie ogrom tego założenia, ufundowanego w ostatniej ćwierci XII w. przez księcia Wielkopolski Mieszka III. We wstępie opracowania pojawia się krótka charakterystyka lokalizacji cysterskiego cenobium w pradolinie Warty. Kolejno Autor przechodzi do omówienia założenia klasztorne, typowego dla średniowiecznych założeń cysterskich, choć przebudowa z 1. ćw. XVIII w. (według projektów Pompea Ferrariego) nadała mu barokową szatę.

Omawiając wyposażenie klasztoru, Janusz Nowiński zwraca uwagę na wyróżniające się walorami ikonograficznymi, powstałe w latach 1714-18, malowidła sztalugowe Adama Swacha, ilustrujące historię zakonu cystersów i związane z nią hagiograficzne legendy. Monumentalne obrazy Swacha, wykonane na zlecenie opata Mikołaja Antoniego Łukomskiego, eksponowane są na ścianach klasztornych krużganków; z cyklu 26. obrazów zachowało się 20.

Sala kapitułarza (ok. połowy XIV w.) była miejscem spotkań, narad i sądów cysterskiego zgromadzenia. Prezentując to wnętrze, Autor zwraca uwagę na ciekawe rozwiązanie konstrukcyjne, jakie zastosowano w tym pomieszczeniu. Gotyckie, trójpodziałowe sklepienie wsparto na centralnie usytuowanym filarze. Wystrój wnętrza tworzą namalowane w XVIII w. biblijne sceny nawiązujące do sędowniczej roli, jaką pełnił kapitułarz. Interesujące są tutaj również zaplecki stali, na których przedstawiono cysterskich świętych i błogosławionych – unikalny zbiór, cenny dla badań nad cysterską hagiografią.

Za najcenniejszy zabytek klasztoru Janusz Nowiński uznaje gotyckie Oratorium św. Jakuba Apostoła, w którym znajduje się polichromia z ok. 1370 r. Można zapoznać się ze zwięzłym opisem programu ikonograficznego tego wnętrza, jego zleceniodawcą i wykonawcą. Zdjęcia, towarzyszące analitycznemu opisowi, dzięki odpowiedniemu doborowi kadrowi, pozwalają czytelnikowi zobaczyć kompozycję oraz detale poszczególnych scen. Polichromia Oratorium zostaje bezcennym ikonograficznym źródłem wiedzy o obyczajach rycerstwa i kulturze dworskiej tego czasu.

Kolejnym z omawianych wnętrz jest Sala Opacka, funkcjonująca w dawnym klasztorze jako nowy kapitułarz. Polichromię freskową tego wnętrza w 1722 r. wykonał – wspomniany już – Adam Swach. Scena dekorująca plafon na suficie prezentuje „alegorię ludzkiego życia jako drogi wiodącej